INTERNATIONAL RESEARCH JOURNAL OF MULTI DISCIPLINARY STUDIES

Approved by : University Grant Commission (UGC)

MONTHLY DOUBLE-BLIND PEER REVIEWED REFERRED OPEN ACCESS INTERNATIONAL JOURNAL

www.irjms.in

E-mail : irjms2015@gmail.com irjms.in@gmail.com

Volume III, Issue - IX ISSN : 2454-8499 September - 2017

Impact Factor : 1.3599(GIF), 0.679 (IIFS)

INTERNATIONAL RESEARCH JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY STUDIES

IRJMS

Executive Editor
Prof. Tanaji Jadhav

Chief Editor
Dr. Mahendra Avaghade

International Research Journal of Multidisciplinary Studies

Chief Editor
Dr. Mahendra R. Avaghade

Executive Editor
Prof. Tanaji D. Jadhav

Published by
IJRMS
Sr. No. 397, Flat No. 7, 4 Sizan Society,
Bhugaon, Tal. Mulshi, Dist. Pune 412115

Printed by
Anmol Graphics
Flat No.3, Ojas Apartment
Sr.No.57/3B, NR, Morya Vihar, Kothrud,
Pune 411038 Mob. 8888563815/9764991027

Copyrights: Editors @2017
All Rights reserved

ISSN: 2454-8499 (Online)

Issue
Available at www.irjms.in

INDEX

Sr. No.	Title of the Paper	Name of the Author	Country/State /City	Page No.
1	ACADEMIC ACHIEVEMENT OF ADOLESCENTS IN RELATION TO ACHIEVEMENT MOTIVATION AND STUDY HABITS	Jasvir kaur	Ludhiana	1
2	A Study on Theoretical Perspectives on Environmental Accounting	Ehsan Mohammadiniya	Pune	8
3	Gond's Nagoba Jatara; Performance of Bheati Koriyal	Jampaiah Chunchu	Hyderabad	13
4	Application of Machine Learning in Healthcare: An Overview	Zeinab Sam Daliri	Iran	21
5	Electronic Change in University Libraries: role of Tehnologies in J&K	Ranjan Singh	Jammu	24
6	ENVIRONMENTAL SOCIAL WORK IN INDIA	Jasmine Sarah Alexander	Trivandrum	33
7	Awareness of ethical problems in the global context	Dr. Amita Raj Gargey Dr Amit Kashyap	Pune	44
8	'Green Marketing' its Impact on Society: Emerging Challenges & Opportunities'	Dr. Pravin Ransure	Pune	51
9	GST and Indian Tourism Sector	Dr. B.S. Vhankate	Pune	56
10	Comparative Study of Public and Private Sector Tourism With Respect To Tourism Place in Pune	Dr.Shilpa R. Kulkarni Sara Jalilvand	Pune	62
11	Spatial Pattern in Work Participation Rate: Where Haryana Lies District wise analysis in 2011	Priyanka Kumari	Rohtak	68
12	PERFORMANCE OF INDIAN TEXTILE EXPORTS DURING GLOBAL FINANCIAL CRISIS (2007-11)	Kaur Varjeet, Dr. Dangat N.R.	Pune	79
13	व्यवस्था के चक्रव्यूह की सच्ची तस्वीर 'बहिश्ते जहरा'	शिप्रा शुक्ला	दिल्ली	87
14	बाल मनोरंजक चित्रकथाओं का कलात्मक विश्लेशण	ब्रजेष कुमार	मध्यप्रदेष	92
15	ग्रामीण भागातील अर्भक मृत्यूच्या	अंबादास कर्डीले	औरंगाबाद	87

	कारणांचा अभ्यास, विशेष संदर्भ : जालना जिल्हा (महाराष्ट्र)		
16	आर्थिक विकासात शेतीचे योगदान व शेतीचे प्रकार	डॉ. मंजूषा राजेंद्र ठाकरे	नागपूर
17	प्रमुख जागतिक समस्या : एक दृष्टिक्षेप	डॉ. भरत राठोड	पुणे
18	पोवाडा : एक वाङ्मयीन रांगडे प्रशंसागीत	रासगे जी.बी.	पुणे
19	EMERGENCE OF WOMEN ENTREPRENEURS IN WESTERN MAHARASHTRA: A STUDY OF MOTIVATING FACTORS AND PARENTAL GROOMING EFFECT ON WOMEN UNDERTAKING ENTREPRENEURSHIP	Kotwal Kamal, Dr. Dangat, N.R.	Pune
20	डिजिटल इंडिया कार्यक्रम	डॉ.वाय.आर.थोरात	पुणे
21	महिला सशक्तिकरण और शिक्षा	राजकीर्ति रस्तोगी	सीतापुर

INTERNATIONAL RESEARCH JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY STUDIES
IRJMS
Vol. 3, Issue 9, September, 2017 |ISSN (Online): 2454-8499 | Impact Factor: 1.3599(GIF), 0.679(IIFS)

प्रमुख जागतिक समस्या : एक दृष्टिक्षेप

डॉ. भरत राठोड
सहा. प्राध्यापक, राज्यशास्त्र विभाग,
पुणे जिल्हा शिक्षण मंडळाचे, मामासाहेब मोहोळ महाविद्यालय, पौड रोड, पुणे. ३८

गोषवारा ::

विसाव्या शतकात निर्माण झालेले राजकीय व सामाजिक द्वेषाने राजकारण, वांशिक संघर्ष, अण्वस्त्रांची स्पर्धा, दहशतवाद, लोकसंख्या व गरिबी, बेसुमार वृक्षतोडीमुळे निर्माण झालेली तापमानवृद्धी या समस्या एकविसाव्या शतकात गंभीर स्वरुप धारण केलेले आहे. वांशिक संघर्षाने युरोप व दक्षिण आशियाची खंडास आजपर्यंत प्रभावित केले आहे. अल कायदा, तालिबान, इसिस या एकविसाव्या शतकातील सर्वात महान संघटनांनी हजारो लोकांचा बळी घेतला आहे. जगाची वाढती लोकसंख्या व गरिबीने आरोग्याच्या समस्या निर्माण झाल्या आहेत. वाढत्या लोकांच्या बेशिस्त वागण्यामुळे, औद्योगिक कचरा, बेसुमार वृक्षतोड, वाहनांच्या अतिरेकी वापरामुळे हवा प्रदुषीत होत आहे. यातूनच जागतिक तापमान वाढीच्या समस्येने आज जगासमोर एक आव्हान निर्माण केले आहे. या आव्हानांचा किंवा समस्यांचा सामना करण्यासाठी जगातील सर्व राष्ट्रांनी युनो संघटनेच्या अंतर्गत येऊन काम करणे गरजेचे आहे.

प्रस्तावना ;प्दजतवकनबजपवदद्ध:

दुस–या महायुद्धानंतरच्या काळात विशेषत: विसाव्या शतकाच्या उत्तरार्धात निर्माण झालेल्या प्रमुख समस्येत प्रामुख्याने वांशिक संघर्ष, अण्वस्त्रांची स्पर्धा, दहशतवाद, वाढती लोकसंख्या व गरिबी, हवाप्रदूषण व तापमानवृद्धी यांचा समावेश होतो. या सर्व समस्या ख–या अर्थाने मानवनिर्मित आहेत. आपल्या राजकीय व भौतिक जीवन जगण्याच्या स्वार्थातून या समस्या निर्माण झालेल्या आहेत. दुस–या महायुद्धानंतर जगातील अनेक देशांत वांशिक संघर्षाला सुरुवात झाली. जगाला प्रमुख महाशक्तींतील अण्वस्त्रांची स्पर्धा विनाशाकडे नेत आहेत. दहशतवाद हा महाशक्तींच्या स्वार्थीय राजकारणाचा परिपाक आहे. लोकसंख्या वाढीमुळे दारिद्र्य व गरिबीची समस्या निर्माण झाली आहे. जंगलतोडीमुळे निर्माण झालेले हवाप्रदूषण व तापमानवृद्धीचे स्वरूप आज पराकोटीला पोहोचले आहे. या समस्या निवारणाच्या बाबतीत जगातील सर्वच राष्ट्रे प्रयत्न करत आहेत. परंतु या समस्या निवारणात त्यांना फारसे यश आलेले दिसून येत नाही. संयुक्त राष्ट्र संघटनेचे प्रयत्नही अपुरे पडत आहेत. म्हणून आज एकविसाव्या शतकात या समस्या गंभीर स्वरुप धारण करत आहेत.

प्रस्तुत शोधनिबंधात वांशिक संघर्ष, अण्वस्त्रांची स्पर्धा, दहशतवाद, वाढती लोकसंख्या गरिबी, हवाप्रदूषण व तापमान वृद्धी या प्रमुख जागतिक समस्यांचा व उपाययोजनांचा विचार करावयाचा आहे.

संशोधन अध्ययनाचे महत्त्व ;पहदपपिबंदबम वि जनकलद्ध:

संपूर्ण जग व दक्षिण आशियास अनेक समस्यांनी दीर्घकाळ प्रभावित केलेले आहे. त्यामुळे, सामाजिक, राजकीय, आर्थिक विकास व जागतिक शांतता निर्माण करण्यास बाधा निर्माण झालेली दिसून येते. त्यामुळे या समस्यांपैकी प्रबळ समस्या कोणकोणत्या आहेत यांचे स्वरूप कसे आहे यादृष्टीने संशोधन अध्ययनाचे महत्त्व आहे.

संशोधन अध्ययनाची उद्‌दिष्टये ;व्इरमबजपअमे वि जनकलद्ध :

१. जगातील प्रमुख समस्या कोणकोणत्या आहेत याचे अध्ययन करणे..
२. जगातील प्रमुख समस्येचे उपाययोजना व शिफारशी करणे.

गृहीतके ;भ्लचवजीमेपेद्ध:

१. जागतिक समस्येबाबतीत युनोच्या वेगवेगळया परिषदा व राष्ट्राराष्ट्रांतील कराराच्या माध्यमातून प्रयत्न होत आहेत.

२. जागतिक समस्येबाबत महाशक्ती राष्ट्रांनी राजकीय दुटप्पीपणाची भूमिका घेतलेली आहे.

संशोधनाची पद्धती ;त्मेमंतबी उमजीवकवसवहलद्ध :

प्रस्तुत अध्ययनात विश्लेषणात्मक, वर्णनात्मक व सांख्यिकीय पद्धतीचा अवलंब करण्यात आला आहे.

विषय मांडणी व विश्लेषण:

जागतिक समस्या

१. वांशिक संघर्ष :

वांशिक संघर्षाचे निराकरण करणे आज जगापुढील प्रमुख आव्हानांपैकी एक आहे. ही समस्या जगाला दीर्घकाळापासून प्रभावित करत आलेली आहे. आज बहुतांश राष्ट्रांत वांशिक संघर्ष सुरु आहे. श्रीलंकेतील तमिळ–सिंहली, तुर्कस्थान इराक आणि इराणमध्ये कुर्द, बोस्निया, क्रोएशिया, सर्बियामध्ये सर्ब, भारतात नागा, मिझो, बोडो, पाकिस्तानात पख्तुन, बलुच, मोझाहिर, न्युझीलंड माओरी, बांग्लादेश हिंदू, रवांडा, हुतु आणि त्सुत्सी हे होत. या वांशिक संघर्षात हजारो लोकांचा बळी गेला आहे. वांशिक संघर्ष त्या देशाच्या सरकारविरोधात वेगळ्या राष्ट्रांच्या निर्मितीसाठी व आर्थिक राजकीय अधिकारांच्या प्राप्तीसाठीचा आहे. दक्षिण आफ्रिकेतील तसेच लॅटिन अमेरिकेतील काळे–गोरे वांशिक संघर्ष जगाला परिचित आहे. ऑस्ट्रेलिया अमेरि... भारतीय नागरिकांवर वारंवार होणारे हल्ले वांशिक द्वेषाचे प्रतिक आहे. आज जगात वांशिक संघर्ष दिवसेंदिवस वाढत चालले आहे.

इसिस ;प्ै. प्ेसंउपब ैजंजम व ि प्तंब ंदक ैलतपंद्ध या दहशतवादी संघटनेने सिरीया इराकला शियापंथीय राष्ट्रांची निर्मिती करण्याचे ध्येय बाळगून आहे. यामुळे संपूर्ण अरबराष्ट्रांत वांशिक संघर्षाने लोण वाढत चालले आहे. संपूर्ण इस्लामी राष्ट्रातील तरुण व तरुणी, महिला या दहशतवादी संघटनेत सहभागी होत आहेत. जानेवारी २०१६ च्या प्रारंभी सौदी अरेबियातील राजघराण्याने ४७ कैद्यांबरोबरच शियापंथीय मौलवी शेख निम्र अल निम्र या धर्मगुरुस फाशी दिली. यामुळे सौदी अरेबियाबरोबरच इराणमध्ये मोठ्या वांशिक दंगली उसळल्या. गेल्या अनेक दिवसांपासून सौदी अरेबिया व इराणमध्ये धुसफूस चालू आहे. दक्षिण आशियालाही वांशिक संघर्षाला तोंड द्यावे लागत आहे. बांग्लादेश, पाकिस्तान, भारतातील नागालॅंड, आसाम ही राज्ये वांशिक द्वेषाला बळी पडली आहेत.

श्रीलंकेतील वांशिक संघर्षाने जगाला व दक्षिण आशियाची उपखंडाला सर्वाधिक प्रभावीत केले आहे. २००९ साली सैनिकी कारवाईत प्रभाकरणची हत्या करुन श्रीलंकेतील वांशिक संघर्ष संपविण्यात आले आहेत. २०१५ पासून नेपाळने धर्मनिरपेक्ष राज्यघटना स्वीकारली. नवीन राज्यघटनेमुळे नेपाळमध्ये पहाडी नेपाळ भाऊ, आदिवासी आणि भारतीय मूळ असणारे मधेशी यात वांशिक भेद, जातीय तेढ निर्माण झाली आहे. नवीन राज्यघटनेत भारतीय मूळ असणारे मुख्यत्वे बिहार आणि उत्तरप्रदेशमधील मधेवंशीय लोकांचे राजकीय हक्क डावलले जात आहेत. त्यामुळे भारत नेपाळ सीमेवर तीव्र आंदोलने करण्यात आली आहेत. या आंदोलनात शेकडो लोकांचे बळी गेले आहे. २१ व्या शतकात अरब राष्ट्रातील वांशिक संघर्षाबरोबरच इतर खंडातील वांशिक संघर्ष जागतिक विकासासमोर आव्हान निर्माण करणारे आहे.

२. अण्वस्त्रांची स्पर्धा :

एकविसाव्या शतकातील आणखीन एक गंभीर समस्या म्हणजे वाढती अण्वस्त्रांची स्पर्धा रोखणे हे होय. दुसऱ्या जागतिक महायुद्धानंतर शीतयुद्धाला सुरुवात झाली. या शीतयुद्धाच्या काळात अमेरिका व रशियाने नाटो, सिटो, सेन्टो, अंजुस, वार्सापॅक्ट सारख्या लष्करी संघटनांची निर्मिती केली आहे. यातूनच आण्विक शस्त्रास्त्रांची स्पर्धा सुरु झाली. आज जगात रशिया–अमेरिका, ब्रिटन–फ्रान्स, उत्तर कोरिया–दक्षिण कोरिया, पॅलेस्टाईन–ईस्त्राईल, भारत–चीन, भारत–पाकिस्तान, जपान–द. कोरिया अशा राष्ट्रांत अण्वस्त्रांची स्पर्धा आहे. जगातील अण्वस्त्रधारी राष्ट्रांनी सिप्री–स्टॉकहोम इंटरनॅशनल पीस रिसर्च इन्स्टीट्यूट २०१३ चा अहवालातील माहिती दाखविणारा तक्ता पुढील प्रमाणे

Vol. 3, Issue 9, September, 2017 |ISSN (Online): 2454-8499 | Impact Factor: 1.3599(GIF), 0.679(IIFS)

तक्ता क्र. १. अण्वस्त्रधारी राष्ट्रे

अ.क्र.	अण्वस्त्रधारी देश	अण्वस्त्रांची संख्या
१.	रशिया	१२०००
२.	अमेरिका	९६००
३.	चीन	४००
४.	ब्रिटन	२२५
५.	फ्रान्स	३००
६.	इस्राईल	८०
७.	भारत	६० ते ७०
८.	पाकिस्तान	६० ते ७०

संदर्भ : सिप्री–२०१३चा अहवाल

वरील तक्त्यावरुन असे दिसून येते की, आज जगातील एकूण आठ राष्ट्रे अण्वस्त्रधारी राष्ट्रे म्हणून ओळखली जातात. दक्षिण व उत्तर कोरियाकडेही रासायनिक अण्वस्त्रे आहेत. ६ जानेवारी २०१६ रोजी उत्तर कोरियाने अणुबॉम्बपेक्षा घातक असलेल्या हायड्रोजन बॉम्बची चाचणी व २०१७ मधील वेगवेगळ्या क्षेपणास्त्रांच्या चाचण्या घेत संपूर्ण जगाला हादरवून सोडले आहे. उत्तर कोरियाची ही अनपेक्षित अणुबॉम्बची निर्मिती अमेरिकेबरोबरच संपूर्ण जगाला धडकी भरवणारी आहे. दक्षिण आशियातही शस्त्रास्त्रे व अण्वस्त्र निर्मितीची स्पर्धा चालू आहे. चीन–भारत, भारत–पाकिस्तान ही राष्ट्रे अण्वस्त्रसंपन्न असून भारत व पाकिस्तानकडे अनुक्रमे ६० ते ७० अण्वस्त्रे आहेत. याशिवाय भारताने पृथ्वी, ब्रह्मोस, अग्नी, निर्भय, शौर्य यासारख्या मिसाईल व क्षेपणास्त्रे तयार केली आहेत. तर पाकिस्तानने शाहीन, घोरी, बाबर, गझनवी यासारखी क्षेपणास्त्रे बनवली आहेत. चीन हे मोठी लष्करी क्षमता असणारे राष्ट्र आहे. जगातील अण्वस्त्रधारी देशांनी ही स्पर्धा थांबवून विकास व शांततेच्या मार्गाने मार्गक्रमण करणे गरजेचे आहे.

३. दहशतवाद :

विसाव्या शतकाच्या उत्तरार्धात निर्माण झालेला दहशतवाद आज २१ व्या शतकाच्या दीड शतकात गंभीर स्वरुप धारण केले आहे. प्रत्येक राष्ट्रांत कोणतीनकोणती दहशतवादी संघटना असून दररोज दहशतवादी हल्ले होऊन लोक मारले जात आहेत. नायजेरियात–बोकोहराम, अफगाणिस्तानात तालिबान, अल कायदा, पाकिस्तानात जैश ए महंमद, लष्कर ए तोएबा, पाकिस्तानी तालिबान, अल कायदा, सिरीया इराकमधील इसीस, अलकायदा, रशियाचे चेन दहशतवाद, भारतात सिमी, नक्षलवाद, नेपाळ–माओवाद, बांग्लादेशातील इस्लामी कट्टरवाद यामुळे संपूर्ण दक्षिण आशिया दहशतवादाच्या छायेखाली आहे.

खरे तर दहशतवादाच्या विस्ताराला महासत्ताच कारणीभूत ठरली आहे. सोव्हिएत रशियाच्या विस्ताराला विरोध करण्यासाठी अमेरिकेने ओसामा बीन लादेनला पाठीशी घातले. या माध्यमातूनच लादेनने जिहादि संकल्पनेला चालना दिली. अफगाणिस्तानातील तालिबानी राजवट अमेरिकेच्या धोरणाचाच परिणाम आहे. ११ सप्टें. २००१ रोजी अमेरिकेवर झालेल्या दहशतवादी हल्ल्यानंतर अमेरिका मानसिक व आर्थिकदृष्ट्या खचली गेली. त्यातूनच दहशतवादाच्या विरोधात अफगाणिस्तान, इराकमध्ये मोहिमा आखल्या गेल्या. ओसामा बीन लादेनचा शोध घेवून एका दशकानंतर पाकिस्तानातील एटाबाद येथे लादेनचा अमेरिकेने नाट्यमयरीत्या खात्मा केला.

ओसामा बीन लादेनच्या खात्म्यानंतर जगाला असे वाटले की, दहशतवादाला आळा बसेल, परंतु अगोदरच फुटून अबु–अल–बगदादी नावाचा दहशतवादी इसिस ;प्ेंसउपब ेंजंम व िप्तंब ंदक ेपतपंद्ध या नावाची अत्यंत विषारी संघटना स्थापन केली. सिरीया व इराकमध्ये तिचा मोठा प्रभाव असून अलीकडेच या संघटनेने पॅरीस, ग्रीस, अमेरिका, तुर्कस्थान, इस्तांबूलमध्ये अत्यंत विध्वंसक हल्ले करुन शेकडो लोकांना मारले

Vol. 3, Issue 9, September, 2017 |ISSN (Online): 2454-8499 | Impact Factor: 1.3599(GIF), 0.679(IIFS)

आहे. दक्षिण आशियातील पाकिस्तान, बांग्लादेश, भूतान, नेपाळ, श्रीलंका, अफगाणिस्तान या राष्ट्रांना गेल्या अनेक दशकांपासून दहशतवादाला तोंड द्यावे लागत आहे. दहशतवादाने हजारो लोकांचे बळी गेले आहेत. पाकिस्तान या दहशतवाद्यांना भारताच्या विरुद्ध वापरत असून भारतातील मुंबई, जम्मू–काश्मीर, हैदराबाद, दिल्ली अशा अनेक शहरांत दहशतवादी हल्ले केले जात आहेत. सन २०१० ते २०१७ या आठ वर्षांच्या काळात दक्षिण आशियात दहशतवादी कारवायांमुळे मृत्यू पडलेल्यांना तपशील दाखविणारा तक्ता पुढीलप्रमाणे

तक्ता क्र. २ दहशतवादी कारवायांमध्ये मृत्युमुखी पडलेल्यांना तपशील
(२०१० ते ६ ऑगस्ट २०१७)

अ.क्र.	वर्ष	नागरिक	सुरक्षारक्षक	दहशतवादी	एकूण
१.	२०१०	२५७४	८४४	६०१३	९४३१
२.	२०११	२९७३	९६३	३२८४	७२२०
३.	२०१२	३२५०	८९१	२९०२	७०४३
४.	२०१३	३५३६	८८७	२२४४	६६६७
५.	२०१४	२२९७	७०३	३५५१	६५५१
६.	२०१५	१४४४	४९६	२८३७	४७७७
७.	२०१६	८५४	४७६	१५०५	२८३५
८.	२०१७	५३३	२४९	६६३	१४४५
एकूण		१७२९८	५४८८	२३०७९	४५८६८

संदर्भ: [illegible] ६९८९२०१७

वरील तक्त्यावरुन असे दिसून येते की, २०१० ते ६ ऑगस्ट २०१७ या कालावधीत दक्षिण आशियातील दहशतवादी कारवायात नागरिक, सुरक्षारक्षक, दहशतवादी यांचा मोठ्या प्रमाणात मृत्यू झाला आहे. सन २०१० ते ६ ऑगस्ट २०१७ या कालावधीत एकूण १७२९८ नागरिकांचा मृत्यू झाला तर सुरक्षारक्षक ५४८८ व दहशतवादी २३०७९ इतके मारले गेले. या सात वर्षांच्या काळात एकूण ४५८६८ लोकांना आपले जीव गमवावा लागला. एकुणच जगातील अनेक राष्ट्रांत व दक्षिण आशियात दहशतवाद ही एकविसाव्या शतकात जगासमोर एक गंभीर समस्या असून युनोसहीत जगातील प्रत्येक राष्ट्राने दहशतवाद निर्मूलनासाठी प्रामाणिक प्रयत्न करणे गरजेचे आहे.

४. वाढती लोकसंख्या व गरिबी :

वाढती लोकसंख्या व गरिबीने आज जगासमोर अनेक गंभीर समस्या निर्माण केल्या आहेत. आज जगाची लोकसंख्या एकूण ७३२३४५७ इतकी आहे. सर्वाधिक लोकसंख्या आशिया खंडाची असून चीन व भारत अनुक्रमे पहिल्या व दुसऱ्या क्रमांकावर आहेत. संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या आर्थिक व सामाजिक व्यवहार मंडळाने जागतिक नागरीकरण समृद्धी अहवाल १० जुलै २०१४ रोजी प्रसिद्ध केला आहे. या अहवालात असे नमूद करण्यात आले आहे की, आशिया व आफ्रिका खंडात एकूण ग्रामीण लोकसंख्येच्या ९० : लोकसंख्या आहे. जगातील लोकसंख्येच्या ५४: लोकसंख्या शहरात आहे. सन १९५० मध्ये जागतिक शहरी लोकसंख्येचे प्रमाण ३०: होते. इ.स. २०५० पर्यंत जगात राहणाऱ्या लोकांचे प्रमाण ६६: इतके असेल. असा अंदाज युनोच्या अहवालात व्यक्त करण्यात आला आहे. सध्या जगात उत्तर अमेरिका, लॅटिन अमेरिका आणि कॅरेबियन राष्ट्रात अधिक शहरी लोकसंख्या असून त्याचे प्रमाण ८२:ए ८०: आणि ७३: इतके आहे. याउलट आशिया, आफ्रिका

IRJMS
Vol. 3, Issue 9, September, 2017 |ISSN (Online): 2454-8499 |Impact Factor: 1.3599(GIF), 0.679(IIFS)

खंडात शहरी लोकसंख्या अनुक्रमे ४०: आणि ४८: आहे. २०५० मध्ये या खंडातील शहरी लोकसंख्येचे प्रमाण अनुक्रमे ६४: आणि ५६: इतके असेल.

सध्या जगातील ग्रामीण लोकसंख्या ३.४ अब्ज इतकी आहे. यामध्ये घट होऊन इ.स. २०५० पर्यंत ती ३.२ अब्ज इतकी होईल. भारतात सर्वाधिक ग्रामीण लोकसंख्या असून त्याचे प्रमाण ८५७ दशलक्ष आहे. तर चीनची ग्रामीण लोकसंख्या ६३५ दशलक्ष इतकी आहे. दक्षिण आशिया हा सर्वाधिक लोकसंख्या असणारा प्रदेश म्हणून ओळखला जातो. एकूण जगाची व दक्षिण आशियाची लोकसंख्या दाखविणारा तक्ता पुढीलप्रमाणे

तक्ता क्र. ३ जग व दक्षिण आशियायी राष्ट्रांची लोकसंख्या (आकडेवारी कोटीमध्ये)

अ.क्र.	देश	लोकसंख्या	लोकसंख्या विकासदर
१.	जग	७३४९४७२	१.०९:
२.	भारत	१२६५८८३५९२	१.१९:
३.	पाकिस्तान	१८९१९५५४०	१.४५:
४.	भूतान	७५०१२५	१.०९:
५.	नेपाळ	२९०३३९१४	१.३४:
६.	बांग्लादेश	१६५५१४८८१	१.५:
७.	श्रीलंका	२२ २३५	०.८:
८.	मालदीव	३९३२६०	०.०९:
९.	अफगाणिस्तान	३२३३२०२५	२.३४:
१०.	जगाच्या तुलनेत	२३.४०	भूभाग २.९६:

संदर्भ : ५ वतसक ध्वज इवचा रसाल २०१६

वरील तक्त्यावरून असे दिसते की, दक्षिण आशियायी राष्ट्रांच्या लोकसंख्येचे प्रमाण हे प्रचंड आहे. दक्षिण आशियात लोकसंख्येच्या प्रमाणात भारत पहिल्या क्रमांकावर असून १.२६ कोटींपेक्षा जास्त लोकसंख्या भारताची आहे. याचा विकासदर १.१९: इतका आहे. दुसऱ्या क्रमांकावर पाकिस्तान आहे. त्यांचा विकासदर भारतापेक्षा जास्त असून याचे प्रमाण १.४५: आहे. तिसऱ्या क्रमांकावर बांग्लादेश आहे. बांग्लादेशच्या लोकसंख्या वाढीचा दर १.०५: आहे. त्यानंतर अफगाणिस्तान, नेपाळ, श्रीलंका, भूतान, मालदीव यांचा क्रमांक लागतो. ही लोकसंख्येच्या बाबतीत लहान राष्ट्रे आहेत. जगाच्या तुलनेत ही लोकसंख्या २३.४०: इतकी आहे. यांचा एकूण भूभाग २.९६: इतके आहे. वाढत्या लोकसंख्येमुळे द. आशियायी राष्ट्रांना लोकसंख्येला आळा घालण्यासाठी धोरणात्मक कार्य करणे अत्यंत आवश्यक आहे.

जगाच्या तुलनेत द. आशियायी राष्ट्रांचा विचार केल्यास असे दिसून येते की, जगातील सर्वाधिक लोकसंख्या असणाऱ्या राष्ट्रांत दारिद्र्याचे प्रमाणही अधिक आहे. मानव विकास अहवाल २०१४ चे अध्ययन केल्यास असे दिसून येते की, द. आशियायी राष्ट्रांतील बहुआयामी दारिद्र्याचे प्रमाण सर्वात कमी मालदीव राष्ट्राचे १.०: इतके आहे. तर सर्वात जास्त भारताचे ५५.३: इतके आहे. भूतान २९.४, नेपाळ ४१.४, पाकिस्तान ४५.६, बांग्लादेश ४९.५ : तर श्रीलंका व अफगाणिस्तानची आकडेवारी उपलब्ध नाही. या राष्ट्रातील बहुआयामी दारिद्र्यामुळे दक्षिण आशियायी राष्ट्रांच्या विकासात मोठी समस्या निर्माण झाली आहे.

५. हवाप्रदूषण व तापमानवृद्धी :

हवा प्रदूषण व तापमानवृद्धी ही एक प्रमुख समस्या असून जगातील सर्वच राष्ट्रांच्या अमर्याद व बेशीस्त वापराचे द्योतक आहे. संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या आरोग्य विभागाने ;५८ वतसक ध्वंसवी ब्राइदइंजबवदद इ.स. २०१२ या वर्षातील जागतिक हवाप्रदूषणाचा अहवाल २५ मार्च २०१४ रोजी प्रसिद्ध केला आहे. आरोग्य संघटनेच्या या अहवालात असे नमूद करण्यात आले आहे की, हवेच्या प्रदूषणामुळे २०१२ या वर्षात ७० दशलक्ष नागरिकांचा मृत्यू झाला आहे. तसेच २०१२ मध्ये घरगुती हवा प्रदूषणामुळे ४.३ दशलक्ष नागरिक मृत्यूमुखी पडले आहे. मृत्यूमुखी पडलेले नागरिक प्रामुख्याने अल्प आणि मध्यम उत्पन्न देशातील आहेत. तर ३.७ दशलक्ष नागरिक वातावरणातील प्रदूषणामुळे मृत्यू झाले.

INTERNATIONAL RESEARCH JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY STUDIES

IRJMS

Vol. 3, Issue 9, September, 2017 |ISSN (Online): 2454-8499 |Impact Factor: 1.3599(GIF), 0.679(IIFS)

अमेरिकेतील येक आणि कोलंबिया विद्यापीठातील द येले सेंटर फॉर इन्व्हायरमेंटल लॉ ॲण्ड पॉलिसी ;जेम स्लम ब्मदजतम वित म्दअपतवदउमदजंस स्ं ंदक च्वसपबलद्ध आणि कोलंबिया सेंटर फॉर इन्टरनॅशनल अर्थ ;ब्वसनउइपं ब्मदजतम वित पदजमतदंजपवदंस म्ंतजी ेबपमदबम पदवितउंजपवद या मायन्स इन्फोमेशन नेटवर्क ;ब्वसनउइपंद्ध यांनी हवा प्रदुषणाबाबत सर्वाधिक प्रदूषण दोन विभागांनी नुकतीच एक जागतिक पाहणी केली. त्या पाहणीनुसार हवा प्रदुषणाबाबत सर्वाधिक प्रदूषण असणारे देश प्रामुख्याने लिबीया (१२३), बोस्नीया आणि हरझे गोव्हिना (१२४), भारत (१२५), कुवेत (१२६), येमेन (१२७), दक्षिण आफ्रिका (१२८), कझाकिस्तान (१२९), उझबेकिस्तान (१३०), तुर्कमेनिस्तान (१३१), इराक (१३२) ही राष्ट्रे आहेत. तर स्वित्झर्लंड (१), लाटविआ (२), नॉर्वे (३), लक्झेंबर्ग (४), कॉस्टारीका (५), ही राष्ट्रे सर्वाधिक कमी प्रदूषण असणारी राष्ट्रे आहेत. हवा प्रदुषणामुळे मानवजातीवर व संपूर्ण सृष्टीवर अनिष्ठ परिणाम होत आहेत. त्यामुळे हवा शुद्ध कशी राहील यासाठी जगातील सर्वच राष्ट्रांनी प्रामाणिकपणे प्रयत्न करणे गरजेचे आहे.

संपूर्ण जगाला भेडसावणारी आणखी एक महत्त्वाची समस्या म्हणजे जागतिक तापमानवाढ होय. दरवर्षी तापमानात वाढ होत आहे. २०१६ व २०१७ ही वर्षे आजपर्यंतची सर्वात जास्त तापमान असलेली वर्षे म्हणून ओळखली जातात. २०१५ मध्ये आंध्रप्रदेशात जवळपास १५०० लोक तापमानवाढीमुळे मृत्यू पावले आहेत. तापमान वाढीमुळे एकीकडे दुष्काळ पडतोय तर दुसरीकडे अतिवृष्टी होत आहे. बर्फ वितळून समुद्राच्या पाणीपातळीत वाढ होत आहे. जास्त लोकसंख्या असणाऱ्या व प्रदूषीत राष्ट्रांत ही समस्या गंभीर बनली आहे. एकूणच पृथ्वीवरील ऋतुचक्रच बदलुन गेले आहे. तापमानवाढीमुळे पृथ्वीची भूपृष्ठीय रचना, भौगोलिक आकारच बदलत चालला आहे. वाढत्या तापमानवाढीचा फटका अंटार्क्टिका खंडाला बसत आहे. जुलै २०१७ मध्ये अंटार्क्टिका महासागरात वेगाने हालचाली झालेल्या आहेत. संपूर्ण बर्फाचे विभाजन दोन तुकड्यांत झालेले आहे. त्यामुळे अंटार्क्टिकात अतिशय प्रचंड वेगाने होणा–या बर्फाच्या वितळण्यामुळे समुद्राची पातळी वाढणार आहे.

ब्रिटीश कोलंबिया विद्यापीठातील प्राध्यापक मिशेल कोपेस यांच्या मते, जगातील हवामान बदलास कार्बन डायऑक्साईड, क्लोरोफ्लोरो कार्बन, मिथेन नायट्रेट ऑक्साईड इ. हरित वायू कारणीभूत आहेत. हरित वायुंच्या निर्मितीमध्ये जगातील विकसीत व विकसनशील देश कारणीभूत आहेत. हवामान बदल निर्देशांक अहवाल २०१४ मध्ये जगातील सर्वाधिक कार्बन उत्सर्जन करणाऱ्या देशांची यादी जाहीर करण्यात आली आहे. ती यादी पुढील तक्त्यात दर्शविली आहे.

तक्ता क्र. ४ जगातील सर्वाधिक कार्बन उत्सर्जित करणारे दहा देश

अ.क्र.	देश	जगातील स्थूल देशांतर्गत उत्पादनातील हिस्सा	जागतिक लोकसंख्येतील हिस्सा	जगातील कार्बन डाय ऑक्साईड निर्मितीतील हिस्सा	जागतिक प्राथमिक उर्जा पुरवठ्यातील हिस्सा
१.	जर्मनी	४.०२:	१.३८:	२.२३:	२.३८:
२.	भारत	५.६६:	१७.८४:	५.१४:	३.७२:
३.	इंडोनेशिया	१.३१:	३.४८:	२.३०:	१.५९:
४.	ब्राझील	२.८४:	२.८३:	४.१२:	२.०६:
५.	युनायटेड स्टेट्स	१८.८१:	४.३८:	१५.५०:	१६.७९:
६.	चीन	१४.६३:	१९.४२:	२२.९५:	२०.११:

INTERNATIONAL RESEARCH JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY STUDIES

Vol. 3, Issue 9, September, 2017 |ISSN (Online): 2454-8499 | Impact Factor: 1.3599(GIF), 0.679(IIFS)

७	जपान	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
८	कोरिया	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
९	सौदी अरेबिया	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१०	कॅनडा	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

*[illegible] २०१४ [illegible]

वरील तक्त्यावरून असे दिसुन येते की, २०१४ मधील हवामानबदल निर्देशांक अहवालानुसार कार्बन डायऑक्साईड निर्मितीमध्ये सर्वाधिक हिस्सा चीनचा (२२.९५:) आहे. यानंतर अमेरिका (१५.५०:), भारत (५.१४:), रशिया (४.९०:), ब्राझील (४.१२:) यांचा क्रमांक लागतो. आकडेवारीवरुन जे देश प्रचंड वेगाने आर्थिक प्रगती साध्य करीत आहेत त्यांच्याकडून प्रचंड प्रमाणात कार्बन उत्सर्जन होवून हवामानात बदल घडून येत आहेत हे स्पष्ट होते.

जगातील हवामान बदल व तापमानवाढीची दाहकता अधिक जाणवू लागल्यामुळे आज सर्वच राष्ट्रे पर्यावरण संवर्धनासंदर्भात एकत्र येत असताना दिसून येतात. युनोनेही वेळोवेळी जागतिक हवामान परिषद व तापमान वाढीची कारणे शोधण्यासाठी परिषदांचे आयोजन करत आहे. ३० नोव्हेंबर ते ११ डिसेंबर २०१५ दरम्यानही फ्रान्समधील पॅरिस येथे हवामान बदल विषयक जागतिक परिषदेचे आयोजन करण्यात आले. या परिषदेत जगातील एकूण १९५ राष्ट्रांनी सहभाग घेतला. या परिषदेत भारताची भूमिका स्पष्ट करताना भारताचे पंतप्रधान नरेंद्र मोदी म्हणाले की, सन २०३० पर्यंत भारत हरितगृह वायुंचे उत्सर्जन ३५: पर्यंत कमी करेल आणि स्थापित उर्जा निर्मिती क्षमतेच्या ४०: उर्जा पुनर्विकरणीय उर्जास्त्रोतापासून मिळवली जाईल. तसेच वातावरणातील किमान २.५ अब्ज टन कार्बन डायऑक्साईड शोषून घेण्याची क्षमता असलेले वनीकरण तयार करण्याची भारताची योजना असल्याचे मोदी यांनी नमूद केले. भारतातील दिल्ली सरकारही हवेतील प्रदूषण कमी करण्यासाठी वाहनधारक चालकांसाठी 'ऑड इन वन' ही योजना राबवत आहे. एकुणच हवामान बदल व तापमान वृद्धीने मानव जातीवर विपरीत परिणाम होत असुन एकविसाव्या शतकात जगासमोर गंभीर आव्हान निर्माण झाले आहे. हवामान बदल व तापमान वृद्धीत घट करण्यासाठी युनोसहीत जगातील सर्वच राष्ट्रांनी प्रामाणिकपणे प्रयत्न करणे गरजेचे आहे.

सारांश:

वांशिक संघर्ष, अण्वस्त्रांची स्पर्धा, दहशतवाद, वाढती लोकसंख्या व गरिबी, प्रदूषण व तापमानवृद्धी या जगातील प्रमुख पाच समस्यांचे अध्ययन केल्यास असे दिसून येते की, या समस्यांची व्याप्ती खूप मोठी व दीर्घकालीन आंतरराष्ट्रीय राजकारणावर या समस्या परिणाम करणाऱ्या आहेत. या समस्यांच्या बाबतीत जागतिक शिखर संघटना असणारी युनोने अधिक वेगाने व परिणामकारक कार्य करणे गरजेचे आहे. वरील समस्यांत लोकसंख्या हा मुद्दा सोडला तर इतर समस्येत जागतिक महासत्तांचा दुटप्पीपणा व राजकारण वेळोवेळी आडवे आलेले आहे. त्यामुळे महासत्ता व इतर राष्ट्रांनी समन्वय साधून जगाच्या व प्रादेशिक व राष्ट्राचे हित साध्य करण्यासाठी व जागतिक शांतता निर्माण करण्यासाठी प्रामाणिक प्रयत्न करण्याची आवश्यकता आहे.

उपाययोजना व शिफारशी:

१. जागतिक पातळीवर वांशिक संघर्ष रोखण्यासाठी युनोने कायमस्वरुपी उपाययोजना केल्या पाहिजेत.
२. वांशिक संघर्षासंदर्भात प्रादेशिक व राष्ट्रीय स्तरावर कायदा केला पाहिजे.
३. आण्विक शस्त्रास्त्रस्पर्धेस आळा घालण्यासाठी युनोच्या माध्यमातून कडक कायदे करावे.
४. दहशतवादी संघटनांचा बिमोड करण्यासाठी महाशक्ती राष्ट्रांनी एकत्र यावे.
५. लोकसंख्या वाढीस लगाम घालण्यासाठी जागतिक पातळीवर युनोने कायदे करावे.

IRJMS
Vol. 3, Issue 9, September, 2017 |ISSN (Online): 2454-8499 |Impact Factor: 1.3599(GIF), 0.679(IIFS)

६. पर्यावरणासंदर्भातील कायदे व करारांचे जगातील सर्व राष्ट्रांनी पालन केले पाहिजे.
७. जागतिक हवाप्रदूषण व तापमानवृद्धी रोखण्यासाठी अमेरिका, चीन, भारत यासारख्या राष्ट्रांनी एकत्रीत कार्य केले पाहिजे.
८. अमेरिका समवेत इतर महाशक्ती राष्ट्रांनी जागतिक समस्येबाबतीत दुटप्पी भूमिकेचा अवलंब करू नये.

संदर्भसूची :

१. देवळाणकर शैलेंद्र, (२००७) भारतीय परराष्ट्र धोरण : सातत्य आणि स्थित्यंतर, प्रतिमा प्रकाशन, सदाशिव पेठ, पुणे.
२. तोडकर बी.डी. (२०१२) आंतरराष्ट्रीय संबंध : महत्त्वाच्या संकल्पना, डायमंड पब्लिकेशन, पुणे.
३. आवारी विलास देवरे सुरेश संपा. (२०११) भारत व सीमावर्ती देश : परस्पर संबंध, साधना पब्लिकेशन्स, परभणी.
४. बुलेटीन ऑफ युनिक अॅकॅडमी, पुणे. अंक २ रा, मे २०१४.
५. बुलेटीन ऑफ युनिक अॅकॅडमी, पुणे. अंक ६ वा, सप्टेंबर २०१४.
६. योजना, विशेषांक अंक २ रा मुंबई, डिसेंबर २०१५.
७. राजेश खरात, मधेशी अस्मितेचा दुहेरी दाह, लेख दै. सकाळ पुणे, दि ५.१.२०१६.
८. सिप्री अहवाल २०१३.
9- *Human Development Report 2014.*
10- *www.satp.org date: 6.8.2017*
11- *www.world fact Book july2016.*